

[nová] Čeština
doma
& ve světě

1 2016

Nová čeština doma a ve světě

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

1/2016

Redakce:

Vedoucí redaktorka – Mgr. Kateřina Romaševská, Ph.D.

Výkonná redaktorka – Mgr. Katarzyna Vaculová

Členové redakce – Mgr. Adriana Filas, Mgr. Oleksandr Sukhanek,

Mgr. Maria Simeunovich-Skvortsova

Korektorky – Mgr. Olga Fojtíková, Bc. Jana Georgievová, Bc. BcA. Markéta Kraevská,

Mgr. Zorica Stojanovičová, Mgr. Evgenia Ulyankina

Adresa redakce:

Katedra jihoslovanských a balkanistických studií FF UK

nám. J. Palacha 2, 116 38 Praha 1

Tel. (+420) 221 619 347, e-mail: ncds@ff.cuni.cz

Objednávky vyřizuje:

Vydavatelství Filozofické fakulty UK,

nám. Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1, e-mail: books@ff.cuni.cz

Návrh grafické úpravy a obálky: Studio Lacerta (www.sazba.cz)

Sazba: Lukáš Vavrečka, nakladatelství Pavel Mervart (www.pavelmervart.cz)

Obsah

Úvodní slovo	9
Recenze	
Petra Stankovska Bozděchová, I. (2015): <i>Korespondence v češtině: příručka pro cizince</i>	12
Josef Šimandl Šmejkalová, M. (2015): <i>Praporu věren i ve ztraceném boji.</i>	14
Články	
Kateřina Bělohávková <i>Ovlivňují jednotlivé složky předpovědi počasí (obraz a zvuk) porozumění tomuto typu mediálního produktu?</i>	17
Marie Čechová <i>Vybrané psychodidaktické aspekty a faktory ve vyučování češtině</i>	28
Zuzana Hajíčková <i>Učebnice pro žáka-cizince</i>	36
Martin Klimovič <i>Porozumenie textu ako prostriedok stimulovania kognície žiaka</i>	50
Jana Svobodová <i>K některým aspektům komunikačně pojaté výuky češtiny na základní škole</i>	62
Iva Košek Bartošová <i>Metody výuky čtení využívané v České republice</i>	78
Radana Metelková Svobodová <i>K budování žákovských čtenářských dovedností v české edukaci 1. stupně ZŠ</i>	90
Jasňa Pacovská, Gabriela Kosinová, Tereza Pražáková <i>Výchovné akcenty kognitívne orientované výuky mateřského jazyka</i>	103
Alena Sigmundová <i>Vliv jazykové stránky matematických slovních úloh na kvalitu žákovy řešení</i>	113

Jaromíra Šindelářová <i>Problematika vzdělávání žáků-cizinců v české primární škole</i>	118
Hana Voralová <i>Využití metody instrumentálního obohacování ve výuce českého jazyka</i>	133
Věra Vykoukalová <i>Rozvoj čtenářské gramotnosti cílenými úlohami</i>	144
Pavel Zíkl, Iva Košek Bartošová, Kateřina Josefová Víšková <i>Vliv fontu písma na rychlost a kvalitu čtení žáků 1. stupně ZŠ</i>	157
O autorech tohoto čísla	165

Úvodní slovo

Vážení čtenáři,

nejnovější číslo časopisu navazuje na to minulé a přináší další výběr z příspěvků, které původně zazněly na konferenci *Nové aspekty v didaktice mateřského jazyka*, již organizovala 28.–30. dubna 2015 pracovní skupina projektu GA ČR *Vztah kognitivních struktur žáka a struktur jazykového systému v procesu edukace českého jazyka ve spolupráci s katedrou českého jazyka Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy*.

První příspěvek je zaměřen na porozumění mediálnímu produktu předpovědi počasí. Kateřina Bělohávková v něm prezentuje výsledky výzkumné sondy realizované mezi studenty Pedagogické fakulty UK, v níž zjišťovala, jak jednotlivé složky předpovědi ovlivňují porozumění celku.

Marie Čechová se věnuje aspektům, které ovlivňují výuku a výzkum v didaktice českého jazyka, jako je dětské vidění světa a naivní chápání jazykových jevů. Upozorňuje také na problémy, jež jsou dány samotnými učiteli (jejich nedostatečné znalosti a pedagogická příprava) a učebnicemi.

Zuzana Hajíčková se zamýšlí nad problematikou učebnic pro žáky-cizince a upozorňuje, že neodpovídají očekávaným výstupům Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání ani nezohledňují dostatečně fakt, že pro žáky cizince je čeština jazykem cizím. Navrhuje, jakým způsobem učebnice adaptovat, aby se zvýšila jejich efektivita. Dále přináší ukázkou výzkumného šetření týkajícího se řešení úloh a porozumění textu na základě kapitoly v učebnici dějepisu pro druhý stupeň a její upravené podoby pro žáky na úrovni A2/B1.

Základní dimenze edukačního modelu, jehož cílem je rozvíjet kognitivní a exekutivní operace na základě receptce a porozumění věcného textu, podává Martin Klimovič. Dimenze dokládá ukázkami ze sbírky stimulačních úloh.

Jana Svobodová porovnává žákovské pojetí výpovědí a jejich komunikační funkce na pozadí školsky podávaného učiva o druzích vět, a to na základě dvou výzkumů – prvního z roku 1991 a druhého z roku 2015.

Rozvojem čtenářství a metodami výuky čtení se zabývá Iva Košek Bartošová. Prezentuje výsledky průzkumu, jaké učitelé v prvních třídách využívají metody pro nácvik elementárního čtení a jaké vybírají pro nácvik učebnice. Věnuje se technice čtení s porozuměním u jednotlivých metod a uvádí pozitiva a negativa vycházející z hodnocení učitelů.

Formování čtenářských dovedností je věnován i příspěvek Radany Melkové Svobodové, která upozorňuje na nutnost kvalitně zpracovaných didaktických pomůcek, ale také na vysokou kompetentnost a znalosti učitele. Na základě svých zjištění prezentuje přípravu badání pomocí technologie Eye Tracker, s níž bude sledovat strategie čtení žáků a jejich efektivnost.

Jasňa Pacovská se spolu s Gabrielou Kosinovou a Terezou Pražákovou zaměřuje na možnosti využití kognitivní lingvistiky ve výuce mateřského jazyka. Předkládají výsledky dotazníkového průzkumu zaměřeného na jazykový obraz konceptu *hlava* u dětí ve věku 11–14 let, který dokládá konotace žáků.

Výzkumu porozumění jazykové stránce matematických úloh jako důležitého faktoru ovlivňujícího úspěšnost žáka při jejich řešení se věnuje Alena Sigmundová. Klade si zejména otázku, které jazykové prostředky jsou v matematických slovních úlohách pro žáka vhodné a které ne, protože mu znemožňují správné řešení úlohy.

Jaromíra Šindelářová se zaměřuje ve své stati na doporučení Rady Evropy k řešení problému vícejazyčných tříd, legislativu a další vzdělávání pedagogů v této oblasti. Upozorňuje na aktuální problémy související s multikulturní třídou, klade si otázku, které postupy vedou k rychlé integraci cizinců do běžné třídy školy.

Hana Voralová seznamuje čtenáře s Feursteinovou metodou instrumentálního obohacování. Jde o metodu používanou k nápravě problémů v učení a rozvíjení poznávacích schopností člověka.

K problematice čtenářství a čtenářské gramotnosti na prvním stupni základní školy se vrací příspěvek Věry Vykoukalové. Autorka představuje metodologii výzkumu, který sledoval čtenářskou gramotnost žáků 3.–5. ročníků základních škol na základě čtyř typů úloh zaměřených na porozumění textu. V závěrečné části autorka upozorňuje na vhodné didaktické materiály rozvíjející čtenářskou gramotnost žáků.

Pavel Zikl, Iva Košek Bartošová a Kateřina Josefová Víšková upozorňují, že na čtenářský výkon žáků mohou mít vliv různé faktory. Jedním z nich je i typ písma. Ve svém výzkumu se zaměřili na úspěšnost ve čtení textů napsaných různými fonty u žáků prvního stupně základní školy.

Součástí časopisu jsou i dvě recenze. První je od Petry Stankovské na knihu *Korespondence v češtině: příručka pro cizince* (autorkou je Ivana Bozděchová). Ve druhé recenzuje Josef Šimandl velkou monografii o Vladimíru Šmilauerovi *Praporu věren i ve ztraceném boji* (autorky Marty Šmejkalové).

Ladislav Janovec